

ТОШО ЛИЖЕВ
ДА УМРЕШ, ДА СЕ РОДИШ

chitanka.info

— Красотааа...

Марк се сепна, уловил звука на собствения си глас в кабината, където освен него и робота Гео нямаше никой. Гео тактично отмина възклика на човека. Седеше пред пулта на машината и изчисляваше. Това си му беше работата, той изглеждаше напълно погълнат от нея и Марк с доволство помисли, че сигурно не го е чул. По-добре. Пред роботите твърде не бива да се говори така, понякога от такива приказки те получават нещо подобно на това, което хората наричат комплекс за малоценност.

Марк още веднъж погледна крадешком към Гео и отново се втренчи в илюминатора.

В гълъбовосиньото сияние на планетата мержелееше плътен широк пръстен. Той бавно, едва забележимо пулсираше като огромно сърце. И все пак изглеждаше студен, безжизнен. На Марк му се струваше, че е попаднал пред бляскава, но мъртва пустиня, вкочанена в своята самотност, разкрила пред света единственото си богатство — хубостта.

— Не, не може да бъде — каза човекът. — Някакво движение, някакъв живот...

— Няма — обади се Гео. — Тя агонизира. Почти е свършила.

— Почти?

— Да — потвърди роботът. — Това е една затворена система, която се е самоизчерпала. Отвън може да се проникне в нея, но за нея всичко зад този пръстен е недостъпно. Само метеорити я достигат от време на време. Изглежда, те са недостатъчни да я съживят или по-скоро са съвсем ненужни за нейния кръговрат.

— Дай повърхността на максимално увеличение.

Марк гледаше и нищо не разбираше.

Очите му не можеха да възприемат тези несравними с нищо непознати на човека форми. Изглеждаха феерични, но бяха свършени в своята простота. Марк не можеше да назове цветовете, защото с движението на кораба-спътник картината отминаваше и багрите семеняха, както в детски калейдоскоп, преливаха в странни, невъобразими съчетания. Той беше безпомощен да възприеме детайлите. До съзнанието му стигаше само всеобемащото чувство за пълна хармония.

— Капитане — каза смутено Гео, — тази симетрия не може да бъде естествена. Вероятността да се получи на една планета такова съчетание на форми и цветове е нищожна, практически невъзможна. Изглежда сме попаднали на някаква необяснима аномалия...

— Аномалия! Ти наричаш това аномалия? Смяташ, че сме срещнали обикновена безжизнена планета като тези, с които от кора до кора е пълен каталогът на Известното пространство?

— Не, разбира се. Първо — няма слънце. Второ — няма други планети. И двата факта са без прецедент за нас. Те просто противоречат на здравия смисъл. Бих ги отхвърлил, но не мога — уредите са напълно изправни. Смущава ме, капитане, че далече от своята звезда тя трябва да е студена, мъртва. А тя е още топла. Следователно...

Гео замълча.

— Какво ти подсказва въображението?

— Не, не... Благодаря ти, капитане, но не мога да го кажа. Нямам право да си служа с него. Всъщност аз нямам истинско въображение, нали? Нужни са ми повече факти, за да направя логични, обосновани изводи.

— Тогава пускай всички сонди.

В гълъбовосиньото сияние се врязаха десетки ярки искри. Миг след това диририте им се стопиха в пустотата.

— Те няма да се върнат, капитане.

— Кой? — сепна се Марк.

— Сондите.

— Все едно. Нали ще ни изпратят информация. Нужно ни е да знаем всичко за нея.

Марк затвори очи. Помъчи се да се овладее. Откак корабът-майка го беше оставил на орбита около самотната планета, той седеше неподвижен, впил поглед в сиянието, зашеметен от неочакваността на тази среща.

Тихичкото жужене на апаратите прекъсна унеса му. Сондите се обаждаха! Слава богу. Още малко, още малко...

Стори му се, че измина цяла година, докато чуе гласа на Гео.

— Край. Всичко е ясно — каза роботът. — Пълно потвърждение на това, което може да допусне всяко нормално човешко въображение. Ние сме пред цивилизация, която загива.

— Тя е все още жива!

— Да. Но часовете ѝ са преброени. Остават ѝ още приблизително три земни денонощия живот. Тя е почти угаснала. Само...

Марк затаи дъх.

Гео мълчеше.

— Какво — обърна се Марк, — какво ѝ е нужно?

— Протоплазма — повдигна пластмасовите си рамене роботът. — Петдесет килограма протоплазма за пълно възстановяване на функциите.

Марк се слия. Протоплазма? Откъде можеше да я вземе? Корабът-майка щеше да се върне да го прибере след месец чак. А трябва да я намери до три дни. На всяка цена. След стотина години безплодно скитане между звездните светове най-сетне бяха срещнали това, което човекът очакваше от хилядолетия. И преди да се докосне до него, трябваше да го загуби! Не. Хиляди пъти не...

— Не, не — повтори гласно Марк. — Трябва да се намери.

— Какво, капитане?

— Протоплазма.

Мълчание.

— На борда има... — Роботът отново замълча. — Има точно седемдесет и два килограма протоплазма.

Марк с мъка сдържа нервния си смях. Боже мой, та това беше неговото собствено тегло. Седемдесет и два килограма.

Той стана, извади от камерата скафандъра.

— Доколкото разбирам, капитане, ти възнамеряваш да се отправиш на тази необикновена планета?

— Няма друга възможност.

— Капитане, ти не бива да правиш това.

Марк спокойно продължаваше да се облича.

— *Не бива* да правиш това, разбираш ли! Безсмислено е. Обричаш се на сигурна смърт. Там твоето тяло ще бъде просто суровина, храна за един изтощен организъм.

Марк беше готов. Оставаше му да наложи шлема.

— Драги ми Гео — каза той с почти бащинска нежност в гласа, — ако ти имаше сто превъзходни цигулки, направени от ръцете на самия древен майстор Страдивариус, сто превъзходни цигулки в една

стая с едно болно дете, на стотици километри от най-близкото селище, нима нямаше да ги хвърлиш в огъня, за да го сгрееш?

— Логиката ти е безупречна, капитане. Но ние не знаем всичко за това, което ти наричаш дете. Възможно е то да се окаже... момент, нека надзърна в речника на архаизмите... да, да се окаже *злодей*! Чувал ли си тази дума? Древните често са я употребявали и дори са се опасявали от подобни срещи в космоса.

— Защото и между тях е имало злодеи.

— А сред звездите? Това е *първата* среща. Ние още не знаем какво владее между звездите — силата на разума или борбата между доброто и злото, която древните са смятали за вечна.

— Злото, Гео, никога и никъде не е било пълен господар. Това е невъзможно. Трябва да спасим тази планета. Трябва да я спасим с цената на всичко. Даже да е безкрайно чужда и враждебна в своята затвореност на човека, на роботите, на целия обкръжаващ я свят. Всъщност ти разбираш, че това е абсурдно. Но все едно. Ние сме *длъжни* да знаем какво представлява тя, какъв е животът на нея, каква е същността ѝ. Затова ще я спасим. Ще я върнем към живот. Няма нищо в сградата на мирозданието, което да е излишно или безполезно. В краен случай — добави Марк, като се усмихна накриво — дори и да не стъкнем огънче, ще предпазим другите след нас да не се опарят.

Ръцете му вдигнаха шлема.

— Чакай! — умолително рече Гео. — Влез ми в положението. Не искам да прилагам насилие. Вие сте сътворили нас, роботите, досущ като хората. Не само да ви помагаме, но дори и с външния си вид да приличаме на вас, да сме ви приятни и близки. Само че още от времето на нашето сътворение е останал един закон, който в този век е почти забравен. Спомни си го Първият закон на роботиката, формулиран от Айзък Азимов. Не мога да ти позволя да тръгнеш на почти сигурна смърт.

Марк отпусна ръце. После тихичко се разсмя:

— Ти ще ми попречиш? О, драги ми Гео, винаги съм мислил, че с тебе чудесно се разбираме.

— Не ми говори така — простена роботът. — Знаеш, че ми е тежко, но не мога да не го сторя.

Марк внимателно пусна шлема на поставката. Виж ти. Оказа се, че бедата идва отвътре. От съвестния, безупречен, неуморим и

грижлив робот, с който делеяха самотата на малкия кораб-спътник, с който преодоляваха заедно десетки светлинни години...

Изведнъж той си спомни. Зад дясната панела под капитанското кресло имаше квадратно червено копче. Беше почти забравил за неговото съществуване. Никога не беше му се налагало да изключва робота.

— Добре — каза той с усилие на волята, като отвърна поглед от Гео. — Ще помисля.

Седна. Усещаше, че по лицето му се е появила червенина. Никога не беше предполагал, че ще трябва да лъже в Големия космос, па макар и един робот.

Натисна копчето.

— Капи...

Гео застина с вдигнати ръце и полуотворена уста.

На Марк му дожаля. Той извади резервните кабели за електрозахранването и превърза робота за пулта, като го обърна, за да не вижда лицето му, докато си слага шлема. После размисли, свали кабелите и повтори същата операция, като настани Гео в своето, капитанското кресло. Наведе се и отново натисна копчето.

Роботът рязко се изпъна. Кабелите пропукаха, но издържаха напъна.

Човекът стоеше зад него, застинал в очакване.

Роботът мълчеше.

— Прощавай — каза Марк, — нямах друг изход.

Гео изведнъж се сви. Кабелите се отпуснаха.

— В третия отсек — каза роботът — има една сонда. Последната. Оставих я за всеки случай. Казвам ти го, защото все едно, ще я намериш, не искам да ти губя времето.

— Благодаря.

На човека му се прииска да се хвърли и да разцелува робота. Най-сетне Марк нахлузи шлема и тежките му стъпки отекнаха в тесния коридор.

* * *

— Късо съединение — обяви главният конструктор.

— Невероятно! — удиви се командирът. — Ние разполагаме с най-съвършената техника, която изключва...

— Всичко друго, освен роботът сам да се е деактивирал по този начин. И го е свършил така, че е унищожил всички блокове, цялата система.

— Но това е самоубийство! — възкликна командирът.

— Са-мо-у-бийство... — повтори на срички главният конструктор. — Ах, да, сетих се. Изглежда, това е единственото приемливо обяснение... Ние ги оставихме само за един месец, а тук са се свършили такива чудесни!

— Ами Марк! Къде е Марк?

Кой произнесе този въпрос, не се разбра, но мъжете от корабамайка изведнъж стихнаха.

— Струва ми се — каза командирът, — че именно той е причината за самоубийството на робота. Марк е извършил нещо, противоречащо на формалната логика. То е напълно естествено пред лицето на една необикновена планета. Не се съмнявам, той е постъпил по единствено разумния начин за човека, макар че това е хвърлило в ужас робота. Роботът се е боял за неговата безопасност и навярно съвсем основателно. Невъзможно е да не го е предупредил. Следователно Марк е имал сериозна причина, за да пренебрегне мисълта за физическата си цялост. А щом е така, въпросът, жив ли е, или мъртъв, вече не е най-важен, независимо от нашите чувства. Ако е жив, скоро ще разберем всичко. Ако не, ще бъдем свидетели на нещо непознато и голямо, на нещо, което може да се сравнява само с цената на смисъла на човешкото съществуване...

Командирът трепна. В кабината се разнесе тихичко писукане. Звукът постепенно нарастваше, ставаше мелодичен. Равномерно и настойчиво той идваше от радиостанцията, а мъжете го слушаха изумени и прехласнати.

В този миг те не разсъждаваха, те просто разбираха — това беше гласът на разума.

Някъде отдолу, от планетата, животът ги зовеше...

Публикувано в алманах „Спектър’77“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.